

الحمد لله
الرحمن
الرحيم

فصل سوم

اخلاق نقد (مواجهه با اندیشه ها)

اهداف این فصل

در پایان این فصل انتظار می‌رود دانشجو:

- با معنای درست نقد و اهمیت آن آشنا شود.

- از نقد آثار خود نهراسد و نیز به ترویج فرهنگ نقد بپردازد.

- نسبت به نقد اندیشه‌های دیگران ترغیب شود.

- در پاسخ به نقدهای دیگران موازین اخلاقی را رعایت نماید.

۱. اهمیت و جایگاه

یکی از مهمترین شرایط برای تحقق شکوفایی علمی در جامعه، رونق تضارب آراء و تبادل صحیح افکار است. برای کسانی که می خواهند با اندیشه های گوناگون، با شیوه های منطقی برخورد کنند آشنایی با مطالعات منطقی و آداب اخلاقی ضروری است.

۲. معنا شناسی نقد

در معنای نقد و انتقاد تعاریف زیادی ارائه شده اما شاید بهترین آنها این باشد: «**ارزیابی منصفانه**» پس شایسته است در کنار بیان نقاط ضعف، نقاط قوت را نیز متذکر شد.

۳- ضرورت نقد

امام علی علیه السلام:

آنکه عیبت را به تو بنمایاند تو را
خیرخواهی نموده است.

امام صادق علیه السلام:

بهترین دوستان من کسانی اند که
عیوب مرا به من **هدیه** نمایند.

۴- شرایط اخلاقی نقد

۱-۴ فهم سخن و تبحر در موضوع

اولین شرط در هر نقد علمی آن است که
متتقد: **مطلب را به درستی فهمیده باشد.**
متتقد اخلاقاً مجاز نیست که پیش از فهم
صحیح و دقیق یک مطلب و به صرف داشتن
یک **تصور مبهم و اجمالی** از یک نظریه، به
نقد آن پردازد زیرا این، نشانه نوعی
گستاخی جاهلانه و حق ناشناسی **متتقد**
است.

۲-۴ کنار نهادن حُب و بُغض

شرط اصلی در فهم سخن گوینده و درک حقیقت آن کنار نهادن **حب و بغض ها** از سوی منتقد است. آن که **عاشقانه یا مغرضانه** به مسئله ای می نگرد نمی تواند همه ابعاد و جنبه های آن را به طور صحیح درک کند.

A hand holding a knife against a dark red background. The hand is wearing a ring and is holding the knife with the blade pointing towards the left. The knife has a silver blade and a black handle. The background is a dark red, textured surface.

۳-۴ پرهیز از نقد متقابل

یکی از آفتهای اخلاقی در عرضه نقد، بررسی آثار نویسنده بدون توجه به نقدهای او و **به قصد انتقام و مچ گیری** از اوست. در این حالت نویسنده می کوشد به جای **پذیرش سخنان حق منتقد**، به خطاها و نقاط ضعف او بپردازد و آنها را به رخ او بکشد! پیامد این رفتار - یعنی نقد متقابل - **محروم کردن خود از هدایتهای دیگران** است.

۴-۴ نقد انگیزته به جای نقد انگیزه

دیگر از آفتهای اخلاقی نقد، **خلط انگیزه و انگیزته** است. در این روش، نویسندگان به جای پرداختن به پاسخ نقدهای منتقد، به **کالبد شکافی انگیزه ها و نیت او** اقدام می کنند.

امام علی علیه السلام در این مورد می فرمایند:
بین «چه» می گوید بین «چه شخصی» می گوید.

۴-۵) تفکیک اندیشه و رفتار فرد

نویسنده و منتقد هر دو باید توجه داشته باشند که نقد را از **ساحت** اندیشه و کردار به **صاحب** اندیشه و کردار نکشانند.

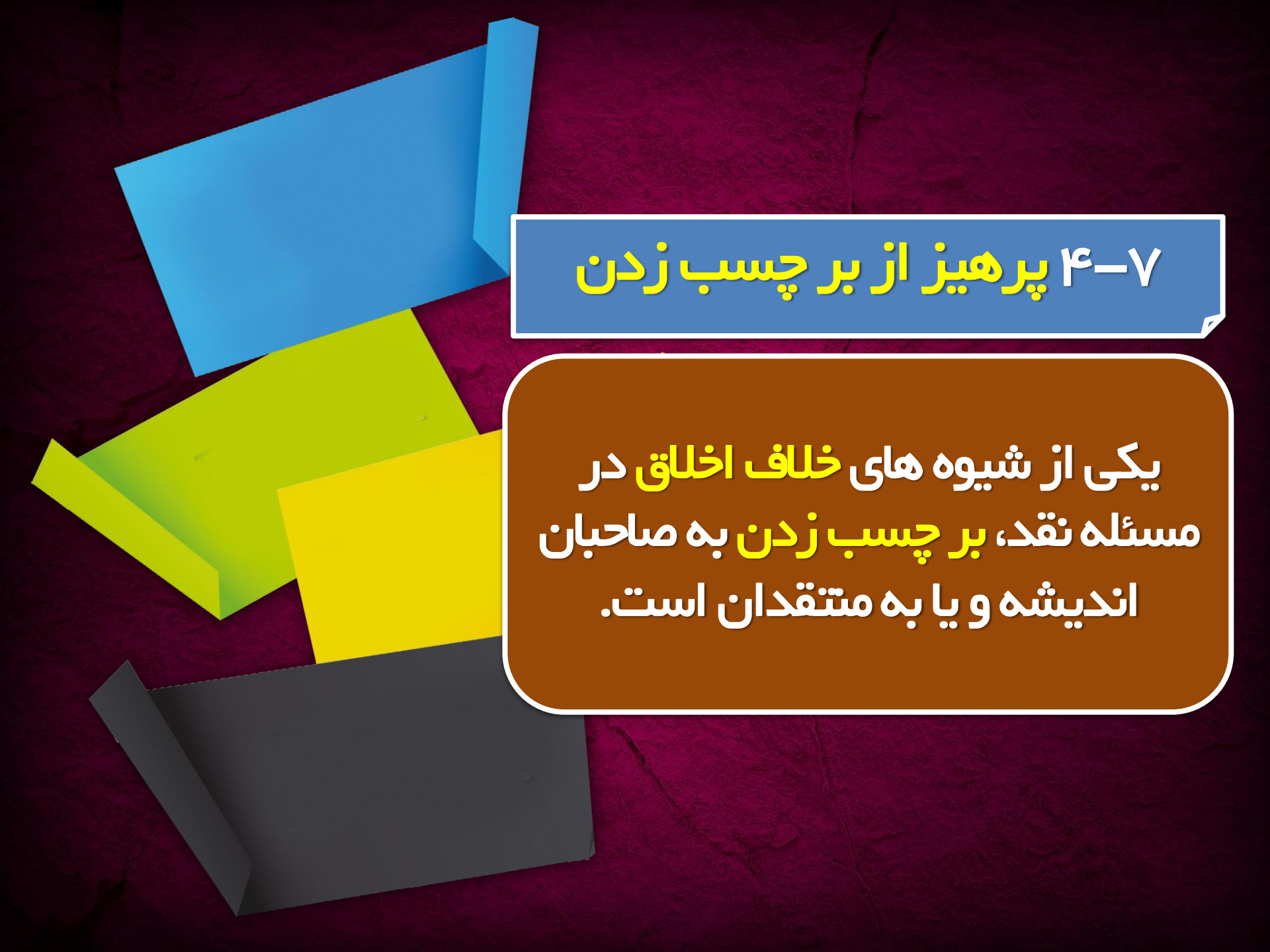

۴-۶ لزوم بردباری و نقد پذیری

قرآن کریم می فرماید:

«هرگز نیکی و بدی یکسان نیست. بدی را با نیکی دفع کن، ناگاه خواهی دید همان که میان تو و او دشمنی است گویی که دوستی صمیمی است». هرگز نباید در پاسخ نقدهای کینه توزانه **مقابله به مثل** کنیم.

۷-۴ پرهیز از بر چسب زدن

یکی از شیوه های **خلاف اخلاق** در مسئله نقد، **بر چسب زدن** به صاحبان اندیشه و یا به منتقدان است.

وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى

پایان فصل سوم